

Colonia ucenicilor la «Prietenii Mării», Techirghiol 1928

Căminele de ucenici

Desvoltarea tot mai mare a mașinismului în diferitele ramuri de producție industrială începuse să obișnuiască pe unii cu ideea că nu mai este nevoie de o calificare a muncitorului, mașina putând să execute orice fel de lucrări — și, prin urmare, instituția uceniciei, veche cât și îndeletnicirile ome-nești, trebuia desființată. Aceasta era mentalitatea care stăpânea sfârșitul veacului trecut și începutul, până la războiul, al celui prezent.

După războiul însă, din nevoia de a lecuși cu un ceas mai de grabă rănile, s'a purces la examinarea metodică a diferitelor aspecte pe care le prezintă viața clocotitoare de atunci. Aspectele social și economic, erau cele care au atras, cu deosebire, luarea aminte. S'a examinat cu deamănuntul viața de atelier și uzină și s'au stabilit norme care să îngăduie o cât mai bună adaptare la nevoile tot mai stăruitoare.

Din această cercetare s'a dovedit, fără ca aceasta să fi fost un punct de plecare, că pregătirea și perfecționarea profesională a muncitorimii trebuie cu grijă și sacrificii urmărită; cu alte cuvinte, ucenicia trebuie perfecționată și complet organizată. Și dovada se face într'o perioadă de mari prefaceri și de maximă dezvoltare a mașinismului.

Dacă acesta era un adevăr banal pentru țările de mare industrie, fiindcă ele dădeau directivele pentru noile rânduri, pentru țările cu preocupări agricole și cu reduse așezări industriale sau meșteșugărești, cum era și țara noastră, cercetarea problemei uceniciei se impunea și mai mult, pentrucă

omul intervine mai des în fabricație din lipsă de mașinism.

Pentru a înțelege cât mai bine rostul rândurilor de față să-mi fie îngăduit să mai spun câteva cuvinte asupra uceniciei la noi și din alt punct de privire.

În perioada patriarhală a vechilor bresle, învățarea meseriei era asigurată prin destoinicia și conștiința meșterilor și prin grija pe care o puneau starostii și epitropii ucenicilor pe cari îi socoteau ca pe copiii lor. Datorită acestor bresle s'au înfiripat primele meșteșuguri în țările române.

Austria însă nu vedea cu ochi buni îndreptarea românilor către îndeletniciri economice și de aceea în 1820 a cerut și a obținut ca privilegiul de monopol pe care îl aveau breslele, să fie ridicat. Datorită acestui fapt au început să pătrundă meșteșugari de toate neamurile și din toate părțile.

În 1873 breslele au fost complet desființate. Cu această dispoziție ultimele rămășițe de reglementare și control al meseriilor dispar, ele trăind în deplină libertate, și într'un adevărat haos până la 1902.

După războiul din 1877, când au început să se înfiripeze diferite lucrări de organizare a țării, să se exploateze diferitele ei bogății și să se modernizeze negoțul, din îndemnul concesionarilor sau antreprenorilor străini și în lipsa celor mai slabe opreliști, a urmat un puternic curent de pătrundere a meseriașilor străini, cari, în scurtă vreme, au reu-

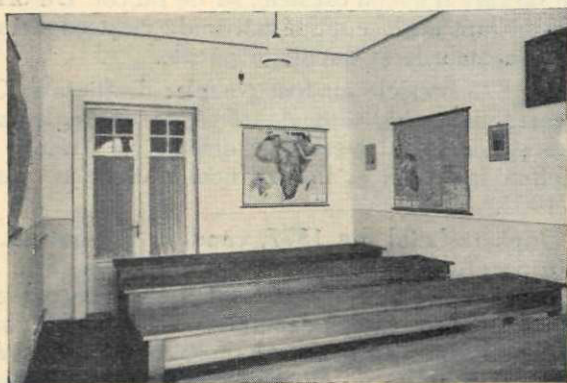
Căminul de ucenice «Principesa Maria» din București, Fațada Str. Povernei

Sala de primire

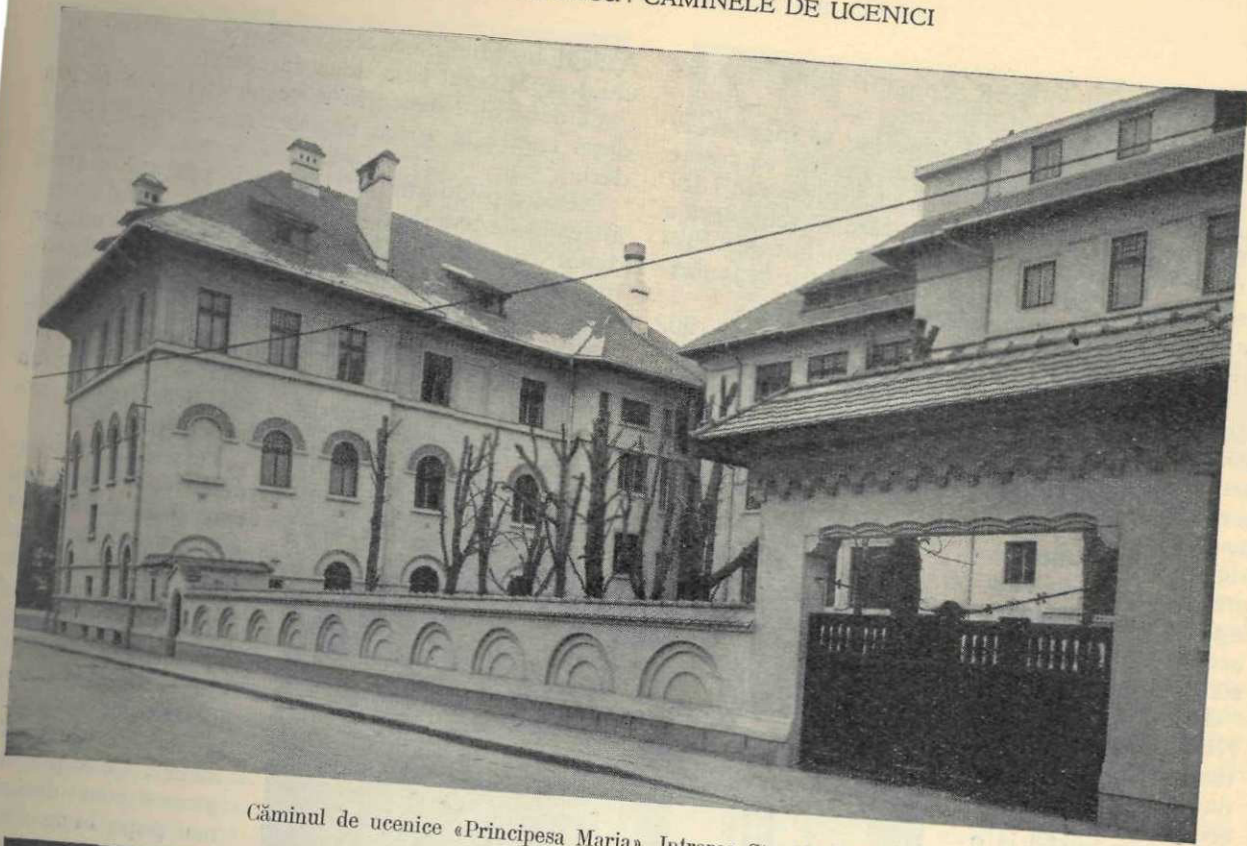
Sala de serbări

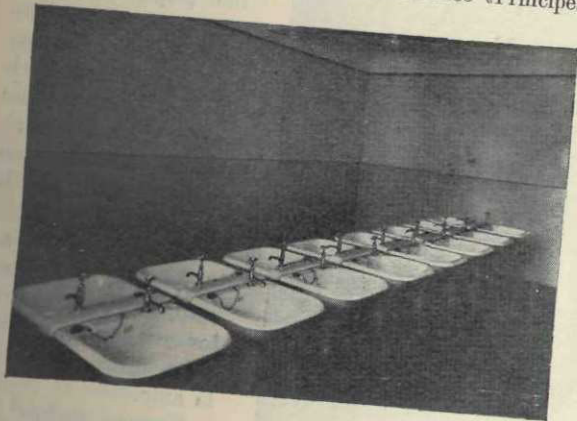
Sală de clasă

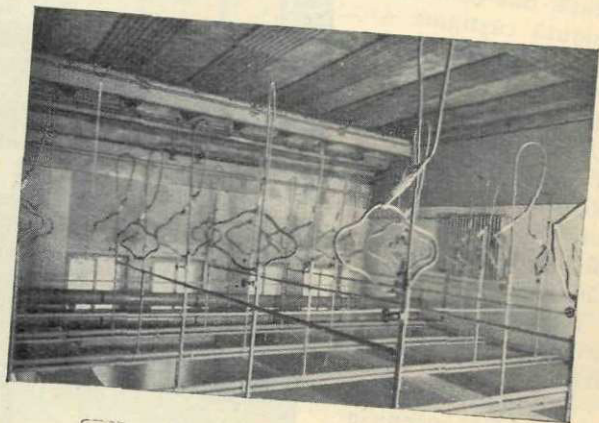
Dormitor

Căminul de ucenice «Principesa Maria», Intrarea Str. V. Alecsandri

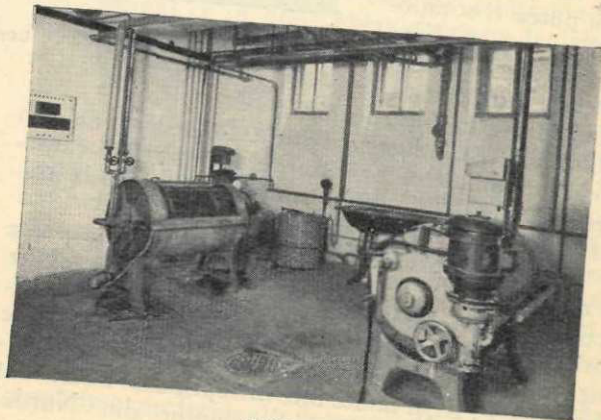
Spălătorul

Dușurile

Bucătăria

Spălătoria

șit să fie aproape singurii deținători ai meșteșugurilor din țară.

Această stare de lucruri a început să îngrijoreze pe diferiții oameni politici cari au încercat să creeze noi condiții. Primul a fost Petre Carp, care în 1881 și 1888 prezintă proiecte de legi fără să reușească a le trece. În 1901 un alt mare român, Nicolae Filipescu, depune un proiect de lege pentru organizarea meseriilor, însă tot fără rezultat.

Mai norocos decât ei, B. Missir reușește în 1902 să facă să fie votată legea meseriilor care dăinuște până la 1912, când este înlocuită prin legea Nenițescu. În afară de partea privitoare la ucenicie, legea Nenițescu este și acum în vigoare. În nouile provincii existau alte legi care reglementau ucenicia și mai ales meseriile.

Legile Missir și Nenițescu, cu toate lipsurile lor au dat un avânt simțitor economiei naționale și am asistat astfel la o înceată, dar continuă și sigură câștigare a meșteșugurilor de către elementele naționale.

Astăzi ucenicia, pe tot cuprinsul țării, este supusă unei singure legi, a contractului de ucenicie, care dăinuște dela 1929.

Aceasta, în cece privește starea de drept.

Dar în privința stării de fapt, ucenicia este mai complicată și nu putea fi soluționată numai pe baza câtorva texte de legi.

Viața nu este aceeaș în toate colțurile țării.

Desvoltarea industrială variază deasemenea dela unele regiuni ale căror întreprinderi prezintă caractere occidentale, la altele, unde asistăm încă la așezări de meserii foarte sumare.

Sunt întreprinderi în țară unde ucenicia poate fi asemuită cu aceea din țările cu mare dezvoltare economică și adâncă înțelegere a nevoilor muncitorimii, după cum sunt altele unde patronatul crede încă în iobăgie. Reșița, Valea Prahovei, întreprinderile C. F. R. și multe alte întreprinderi mari, sunt în prima categorie; anumite ținuturi din Nordul

Ardealului, din Basarabia și foarte puțin din Vechiul regat, sunt în a doua categorie.

O deosebire generală a uceniciei trebuie făcută după cum este vorba de mari sau mici întreprinderi.

La întreprinderile mari ucenicia prezintă o serie întreagă de avantagii, determinate de faptul că regimul orelor de muncă este mai redus, iar condițiile igienice de muncă în ateliere sunt supravegiate. În schimb, dacă întreprinderea nu are ateliere speciale de ucenicie sau instituții de găzduire, pregătirea practică poate fi incompletă și orele libere întrebuițate, în paguba îngrijirii trupesti sau sufletești.

La micile întreprinderi, fiindcă patronul este și el un lucrător și controlul este mai puțin eficace, orele de muncă se întind și peste cele legale, iar ucenicul continuă încă și după plecarea lucrătorilor să-și găsească de lucru în atelier. Condițiile igienice sunt desigur mai puțin bune. Este cert însă că pregătirea practică se face mai complet, iar orele de vagabondaj sunt aproape inexistente, fiindcă ucenicii sunt mai toți găzduiți la patron.

Nu trebuie să se uite, apoi, că marea majoritate a ucenicilor din marea și din mica industrie vin de la sate.

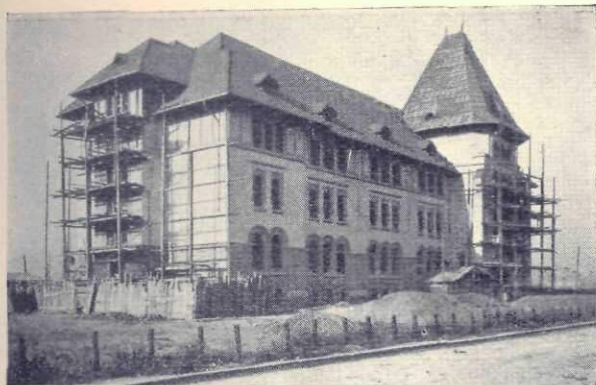
Ceece trebuie să avem în vedere prin urmare la o bună organizare a uceniciei este:

- Buna pregătire practică;
- Condițiile igienice de muncă;
- Un număr acceptabil de ore de muncă;
- Un adăpost omenesc;
- Alimentație și curățenie.

În rânduiala pe care urmărim să o facem trebuie să fim băgători de seamă să nu producem perturbații inutile și să cerem lucruri care, cel puțin acum, sunt irealizabile. Așa, de pildă, nu vom putea cere tuturor marilor întreprinderi să organizeze câte un atelier special de ucenicie, după cum micii întreprinzători nu vor putea să amenajeze apartamente spe-

Căminul de ucenici din Galați

Căminul de ucenici, în construcție, din București-Obor

Căminul de ucenici din Chișinău

ciale pentru ucenici când înșiși ei și familiile lor își împart cele două, trei camere, între nevoile atelierului și ale gospodăriei.

Nu este mai puțin adevărat însă că trebuie să arătăm o grijă deosebită ucenicului, nu numai pentru că ocrotim și creștem un element de producție și de propășire economică, dar pentru că ocrotirea uceniciei trebuie să intre în planul general de asistență a copilăriei. Dacă mai adăogăm la aceasta și faptul, important pentru noi, că trebuie pe orice cale să atragem spre meserii și negoț elemente naționale care să ne permită naționalizarea mâinii de lucru și naționalizarea înstrăinatelor orașe, atunci vedem cât este de importantă această treabă a ocrotirii.

Până mai acum câțva timp, când un părinte își aducea pe copil la meșter, nu se prea interesa de felul cum va fi tratat, crezând aproape că nu mai are acest drept. Pe el îl interesa să nu fie obligat să dea prea mult mălai, fasole sau slănină pe an, pentru întreținerea copilului.

Astăzi nu este dat să constatăm cu mare bucurie schimbarea făcută în mentalitatea părinților cari nu numai că se îngrijesc de perspectivele meseriei și de omenia meșterului, dar se interesează foarte de aproape de viața pe care o vor duce copiii departe de casă.

Este desigur un mare câștig acesta.

Dar numai constatarea unui fapt nu înseamnă nimic, dacă nu ne vom gândi la o creștere și educație sănătoasă a ucenicilor în general, ei trebuind să fie încredințați unor minți pricepute și unor suflete iubitoare.

Ce este de făcut atunci ?

Soluția este simplă și una singură : să înlocuim sistemul actual individual de găzduire, îngrijire și educare care este lăsat la buna apreciere a patronilor, prin unul colectiv. Să organizăm, adică, anumite instituții în care ucenicii unei întreprinderi sau ucenicii mai multor întreprinderi să găsească și masă și dormit și tot ce este trebuitor unei armonice dezvoltări trupesti și sufletești.

Aceste instituții sunt *Căminele de ucenici*.

Căminul, pe lângă că înlocuiește și completează

casa și grija părintească, prin legătura pe care o stabilește cu întreprinderile, asigură toate elementele de propășire a uceniciei din punct de vedere strict profesional.

Negreșit că în cazul acesta, toate criticile aduse sistemului colectiv de găzduire, de către pedagogia modernă, rămân neîntemeiate, deoarece uceniciei formează un mediu special, ce nu poate beneficia de nici un alt fel de ocrotire.

În chipul acesta înțeles, căminul cere o organizare specială, acolo unde există clădiri pentru înființarea lui, și jertfe însemnate de timp și de bani, acolo unde trebuie puse temelii noi.

Punctele în care urmează să se înalțe aceste instituții de ocrotire, educare și pregătire a uceniciei, sunt desemnate în diferite regiuni după cerințele vieții lor industriale, și de aflutul ucenicilor din orașele reședințe de județ, din Capitala țării și în deobște din orașele regiunilor cu populație minoritară.

Organizarea lor răspunde unei meniri de trei ori binefăcătoare :

1. Aceea de ocrotire, prin care căminul asigură o găzduire părintească în dormitoarele lui spațioase și igienice și o hrană bună copiilor cari prin însăși indeletnicirea unui meșteșug în aerul viciat și după munca de multe ori istovitoare din uzină sau fabrică, rămân, fără exagerare, copiii nimănu.

2. Aceea de educare pe care n'o poate avea decât căminul ce în orele libere primește laolaltă pe ucenici, descuindu-le săli de liniște în care cu toții se pot înminuna de lumea de bucurii ce le dăruie o carte bine aleasă. Tot aci în loc de uruitul mașinilor, de aerul încărcat de fum și de invective inerente mediului în care se desvoltă viața lor fragdă și debilitată de încordări nepotrivite uneori cu aptitudinile, găsesc un sfat părintesc, absent în viața de atelier. Tot aci, în șezători la care stăpânește voea bună și răsul atât de binefăcător copilului, găsesc întremarea uitând istovul muncii de azi și pot merge încrezători și refăcuți pentru munca de mâine.

3. În sfârșit, menirea căminului de a desăvârși pregătirea profesională propriu zisă, atât prin da-

Căminul de ucenici din Cluj

Sala de mâncare a căminului din Cluj

rul orelor libere de reculegere și deci de împrăștiere a învățurii meseriei, față de care capătă astfel zi cu zi, mai mult dor și drag, cât și prin înființarea în cămin de ateliere proprii de specializare.

Această întreită menire nu poate fi însă cuprinzătoare numai pentru ucenicii găzduiți în cămine, al căror număr este limitat de capacitatea dormitoarelor, întrucât cei cari au nevoie de ocrotire, sub una din formele ei, sunt mult mai numeroși. De aceea s'a căutat să se dea o folosință mai obștească acestor instituții.

În acest înțeles s'a căutat ca sala de mâncare și baia să fie și la îndemâna ucenicilor din afară de cămin. Și atunci când începuturile de azi, urmărite pas cu pas, își vor lua desvoltarea pe care o comportă nevoia tot mai arzătoare a vieții necăjite, dar pline de speranțe a tineretului din industrie, căminele își vor fi îndeplinit o mare menire, întreaga lor menire.

Alături de această folosință care privește îngrijirea trupului, activitatea culturală e aceea care caută să creeze o atmosferă de mai bine și de mai multă înțelegere a vieții. Buna întrebuințare a timpului liber pentru totalitatea ucenicilor din breaslă, din cartier sau chiar din localitate, este ținta către care tinde această largire a activității culturale pe care o îndeplinește tot căminul.

Dar pentru desăvârșirea acestei meniri, cei cari sunt preocupați de însemnătatea căminelor, au înțeles dela început că sufletele copiilor adăposti acolo, nu pot fi cucerite de toată voea bună, decât oferindu-li-se zilnic o viață surprinzătoare de nouă, în încăperi largi, pline de aer și lumină, cu săli de mâncare și spălătoare moderne, care să le impună respectul lucrului mare săvârșit pentru ei. În afară de aceasta, orice alte realizări de ocrotire, cu un caracter provizoriu, în clădiri ursite dărâpării cu vremea, ar însemna ca într'un viitor apropiat, toată această operă începută cu cea mai îndreptățită vâlvă și cu cele mai folositoare jertfe, să se năruie odată cu realizările efemere.

Așa dar căminele cer din capul locului, și fără condiții, sacrificii de timp și de bani. În sprijinul

acestei idei a venit chiar faptul îmbucurător că obligația ocrotirii și educării ucenicilor a fost bine pricepută, întrucât s'a înțeles în mod tacit, că pentru această operă, fondurile cheltuite nu cer o justificare numai în rezultatele viitoare, cum ar cere acelea întrebuințate pentru orice altfel de învățământ, fiindcă aportul de muncă ce-l aduc producției ucenicii, răscumpără cu prisosință cheltuelile făcute pentru ocrotirea și educarea lor. De acest adevăr s'au pătruns cu timpul atât marii cât și micii industriali, a căror convingere a consfințit sacrificiile făcute mai târziu de dânsii, pentru căminele de ucenici ce au înființat și întrețin pe lângă întreprinderile lor proprii.

Firește că față de însemnătatea acestei opere cu caracter social și economic, care la noi era inexistentă după războiu, cel dintâi interesat s'o sprijine a fost Statul.

După cum am văzut însă, soluționarea acestei probleme a întârziat la noi, în primul rând din cauza faptului că viața industrială a fost, în mare parte, o viață de mic patronat, cu un număr redus de ucenici, având un traiu comun cu patronul. După războiu însă, când industria folosindu-se de noi bogății, a luat o nouă desvoltare, când micul patron nu mai dispunea de încăperile trebuitoare atelierului și familiei și când foarte mulți din orfanii de războiu și copiii dela sate s'au îndreptat spre meșteșuguri, problema căminelor de ucenici a trebuit soluționată fără întârziere, cu stăruință și curaj.

O altă dificultate de care s'a izbit la început realizarea căminelor de ucenici, a fost problema locuințelor și lipsa de fonduri.

Statul fiind interesat cel dintâi, după cum am spus, de această operă, inițiativa căminelor de ucenici se datorește lui și Comitetului pentru ocrotirea ucenicilor industriali, constituit în anul 1921, din inițiativa Direcției meseriilor și învățământului muncitoresc din Ministerul Muncii, cu prilejul primirii, în dar temporar, din partea Caselor Naționale, a unui imobil din București menit organizării unui cămin de ucenici. Acolo s'a înființat cel dintâi cămin în Vechiul Regat, unde s'au adăpostit uce-

Căminul de ucenici, în construcție, din Brașov

Căminul de ucenici din Alba Iulia

nici dela diferite ateliere din industria metalurgică din Capitală. Acest Comitet care la început a lucrat, într'un cerc restrâns, întrucât ideea și utilitatea căminelor era abea cunoscută unei pături restrânse de specialiști, și întrucât nu existau fonduri, și-a mărit apoi sfera de activitate, transformându-se în 1923 în Asociația pentru ocrotirea ucenicilor industriali, după ce a căutat ca din această asociație să facă parte, prin reprezentanți autorizați, uniunile și asociațiile de industriași și ingineri. Tot astfel s'a căutat câștigarea sprijinului autorităților, în primul rând al Ministerului Muncii, al Primăriei Capitalei ce se interesa de asistența copiilor în general, și al Camerei de comerț și industrie.

După ce a dus la bun sfârșit organizarea acestui prim cămin, unde s'a înființat o bibliotecă și s'au organizat șezători pentru a crea o atmosferă de voieșie în cămin, Comitetul transformat în Asociație, și-a extins activitatea, începând o vie propagandă pentru organizarea căminelor de ucenici.

Cea dintâi izbândă a fost repurtată în anul 1924 când Statul vine de fapt în sprijinul căminelor de ucenici, înscriind pentru prima oară în buget sume pentru organizarea lor. Din acest an dificultățile au început să fie înlăturate, cauza căminelor câștigate, problema locuințelor pentru ele putând fi deslegată în viitorul apropiat. Dar ecoul strigătului: cămine, cât mai multe cămine, s'a repercutat mai adânc, tocmai acolo unde ținteau aspirațiile inițiatorilor, în rândurile industriașilor.

Intreprinderi mari, cum sunt Societățile „Astra-Română”, „Steaua-Română”, „Româno-Americană”, „Reșița”, au înființat sau întrețin cămine pentru ucenicii lor proprii.

Administrația C. F. R. a înființat cămine în mai multe centre unde are ateliere, ca o completare a griji cu care caută să ajute la soluționarea problemei uceniciei. Primăria Capitalei a organizat un cămin pe lângă atelierele comunale. Comuna Timișoara a înființat în diferitele ei cartiere cinci cămine. Primăria din Arad, deasemenea, a înființat un

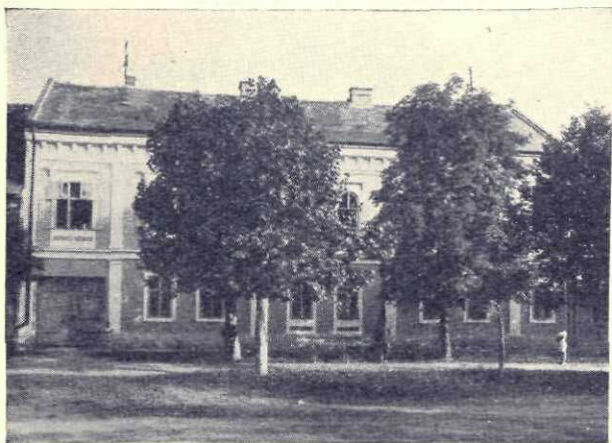
cămin. Primăria din T.-Severin. a pus la dispoziția Min. muncii un imobil care a și fost amenajat pentru cămin. Camera de comerț din Bacău a făcut acelaș lucru.

Și fiindcă vorbim de primele începuturi, se cuvine să pomenim cu recunoștință de realizările Reuniunii meseriașilor români din Cernăuți, care a înființat un foarte bun cămin încă dinainte de răboiu, și după care s'a luat Timișoara, a doua la rând; de impunătoarele cămine construite de către Camerele de comerț din București și Cluj; de căminul ce urmează să fie numai terminat la Tg.-Mureș, început și contruit de către Eforia respectivă; de realizarea făcută de către Eforia căminului și școlii de ucenici pentru artele-grafice din București; și de căminul înființat la Craiova de către Asociația „Căminul ucenicilor”.

Din anul 1924, sprijinul Statului pentru organizarea căminelor, a sporit an cu an până 1927, când din inițiativa binevenită a Ministerului Muncii, pentru continuarea operei începute, dar periclitată de restricțiile bugetare din ultimii ani, s'a elaborat Legea pentru unificarea taxelor ce se percep la eliberarea titlurilor de capacitate profesională.

Spiritul acestei legi create pentru strângerea unui fond destinat organizării și construcției căminelor de ucenici, a fost din fericire bineînțeles, și sacrificiile făcute în chip mutual de industriași, consfințesc atât convingerea acestora în nevoia ridicării și ocrotirii ucenicilor pentru propășirea întreprinderilor lor proprii și a economiei naționale, cât și convingerea că aceste jertfe sunt îndreptățite de însăși munca ce le prestează în compensație ucenicii.

Căminul nu mai este astăzi un miraj pentru nimeni, sacrificiile nu mai sunt precupețite de nimeni, mai ales că spiritul de echitate al legii, n'a uitat să prilejuiască un mare imbold pentru toți, scutind de jertfe acele întreprinderi care întrețin instituții proprii de ocrotire și perfecționare a muncii.

Căminul de ucenici din Bistrița

Campania construcțiilor de cămine din ultimii ani, e dela sine vorbitoare, căci realizările impunătoare din diferite colțuri ale țării, sunt o cheazășie pentru viitorul uceniciei.

În afară deci de căminele înființate sau întreținute de municipii, camere de comerț, diferite întreprinderi și asociații de meseriași, Ministerul Muncii a organizat și construit în ultimii ani, numeroase cămine proprii.

Din acestea putem alege ca modele de realizări occidentale, căminele din: Constanța, pentru ucenici, București (Principesa Maria) pentru ucenice, Cluj, Arad, Bistrița, Alba-Iulia, Chișinău, pentru ucenici, precum și ultimele realizări din Brașov și București-Obor. Reproducem aci câteva clișee înfățișând fațadele, și interiorurile acestor cămine.

Ele au fost concepute după acelaș plan prin care s'a urmărit împlinirea menirii lor, atât în privința ocrotirii și educării, cât și a pregătirii profesionale.

Clădirile se pot înălța de acum, înfruntând anii și cultivând în încăperile lor de primenire, întremare și muncă, una din nouile nădejdi de îndreptare în viitor a stărilor economice de azi.

Urmărind ideea de ocrotire a muncii în general, s'a căutat ca în largile lor săli de mâncare și de baie să aibă acces și muncitorii. În chipul acesta au fost organizate cantine muncitorești pe lângă că-

Sala de serbări și bibliotecă a cantinei din Constanța

minele din Constanța și București-Obor. Clasa muncitorească își are astfel casele ei, căminele culturale, într'un înțeles larg, și după care celelalte clase, și mai cu seamă cea țărănească, suspină numai.

Dar ocrotirea uceniciei nu s'a mărginit numai la binefacerile acestor instituții. Ea întrunind, după cum am spus, în afară de chestiunea adăpostirii, educării și pregătirii profesionale, pe aceea a îndeplinirii timpului liber, s'au alăturat căminelor, alte instituții de întremare fizică și morală, coloniile de vară pentru ucenici. Acestea au fost organizate, în ultimii ani, de Ministerul Muncii, în localități de munte și de mare, cum sunt: Călimănești, Timișul de Sus, Sărata-Făgăraș, Bran, Asău, Techirghiol și Mangalia, unde ucenicii debilitați, au găsit în timpul verii, întremarea și bucuria, ce le dăruiau din belșug și cu surprindere, natura și buna îngrijire.

Coloniile de vară împlinind astfel lipsurile ce nu le pot acoperi căminele din orașe, desăvârșesc opera de ocrotire a acestora. De aceea opera căminelor de ucenici trebuie întregită în viitor prin organizarea a cât mai multe colonii, amândouă instituțiile având aceeaș menire de ocrotire și dezvoltare a uceniciei.

Cantina și biblioteca muncitorească din Constanța

STAVRI C. CUNESCU
Directorul general al Muncii